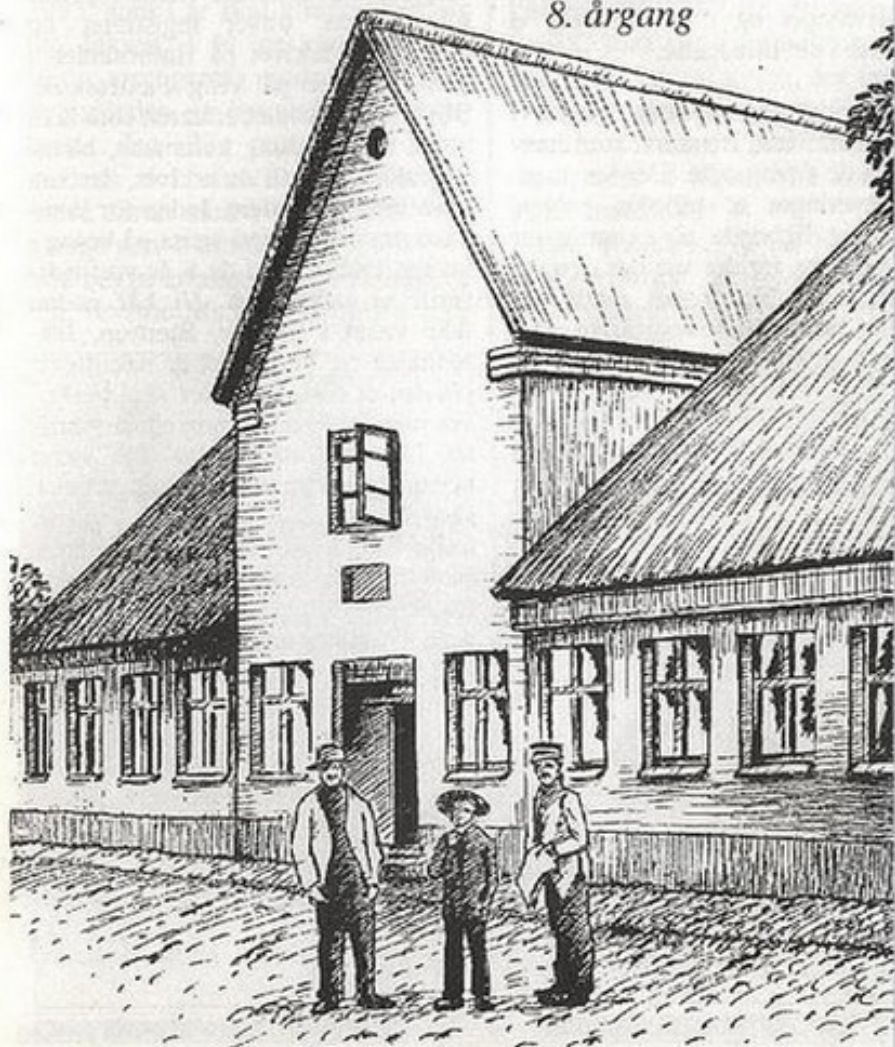

EGNSARKIVET I HØRNING

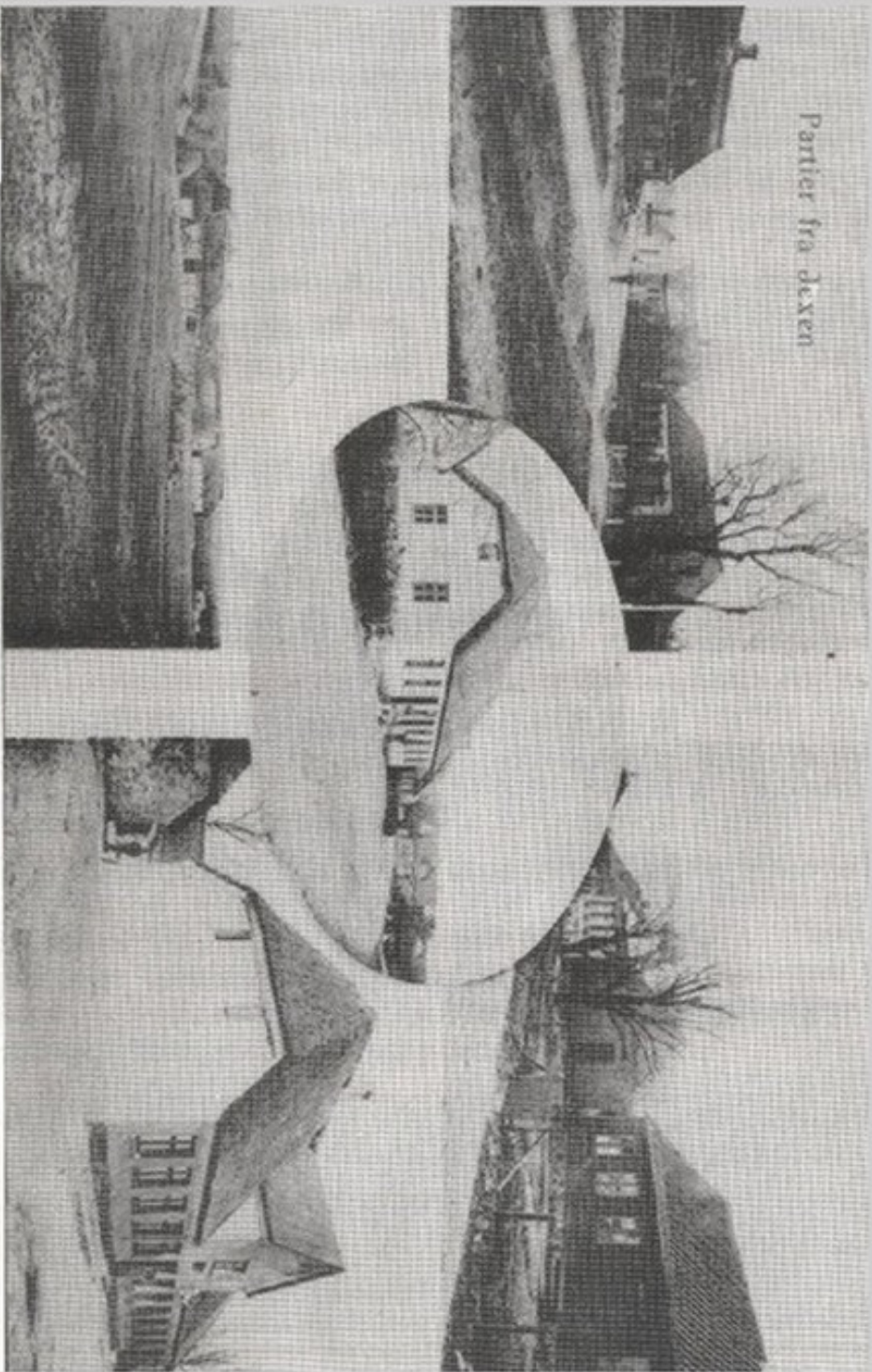
ÅRSSKRIFT 1995

8. årgang

Jeksen Købmandsgård år 1906

Partier fra deksen

Øverst til venstre: Allégade 37, 36 og 32 • højre: Allégade 13 og 15
Nederst til venstre: Jeksen Dalvej 50 og 52 • højre: Krogården, Allégade 19-21
I midten: Skolen

Forord

Kære Læser!

Gode traditioner er værd at holde ved lige, og årsskriftet fra Egnarkivet i Hørning kommune, mener jeg, hører til de gode traditioner. Det er spændende at deltage i arbejdet med at samle oplysninger og i de områder, vi beskriver i det lille hæfte.

På byvandringen og bogermødet i Jeksen i efteråret, mødte vi stor interesse fra de fremmødte. Der var mange afleveringer af billeder, private papirer og lignende til egnarkivets medarbejdere, og der var også en del billeder, som blev sendt rundt ved bordene, men som de respektive ejere tog med sig igen.

Det er fuldt forståeligt, at man gemmer sine minder, og måske giver dem videre til børn og børnebørn. Hvis det så viser sig, at familien ikke er interesseret i at bevare disse ting, er det vigtigt, at gøre opmærksom på, at det lokalhistoriske arkiv altid er på jagt efter den slags. Måske er nogle i tvivl om værdien af den slags effekter, man har gemt gennem længere tid eller pludselig får inden for dørene, eventuelt i forbindelse med oprydning

efter dødsfald.

Vær endelig ikke betænkelig ved af aflevere noget til arkivet. Det bliver sorteret, og det, der har historisk værdi for vort lokalområde, bliver registreret og henlagt på arkivet på Højboskolen i Hørning eller på Veng Fællesskole. Bliver der afleveret effekter, som ikke hører til i Hørning kommune, bliver de videresendt til de arkiver, der kan have interesse i dem. Inden for kommunegrænsen har vi været på besøg i mange lokaliteter i de 8 år vort tidskrift er udkommet. Vi har endnu ikke været i Søballe, Bjertrup, Jeksendalen og Veng. Det er naturligvis planen, at disse områder skal beskrives nærmere i de kommende årsskrifter. Når alle »lokaliteter« har været besøgt, kunne man tænke sig, at f.eks. skolevæsen, industri, sport, kirker, trafik, sogneråd eller andre interessante emner kunne danne grundlag for de efterfølgende årgange. På begge arkivafdelinger er der stof nok at gå i gang med, så vi løber ikke tør for ideer foreløbig.

Med venlig hilsen
Bodil Sørensen

Egnarkivets Årsskrift 1995

postomdeles til alle husstande i Hørning kommune - oplag: 3500 eks.
Produceret med støtte fra »Støtteforeningen til lokalarkivet i Hørning Kommune«.
Forsideillustration: Troels Rasmussen, Tebstrup
Sats & tryk: Hørning kommunes Kreative Center juni 1995

Løst og fast om Jeksen

I lighed med andre år har Egnarkivets Støtteforening også i år arrangeret kontakter til lokalbefolkningen i forbindelse med forberedelserne til udgivelse af årsskrift for 1995, som i år skal koncentrere sig om Jeksen. I år var sammenkomsterne arrangeret i modsat rækkefølge, således at byvandringen kom først, den 27. september 1994, medens det efterfølgende borgermøde fandt sted i Ivan Bertelsens garage den 3. oktober. Ved begge arrangementer fungerede reg. revisor Michael Jeppesen som

en kyndig og inspirerende leder, og på rundtur i byens lokaliteter kom hans store viden til udtryk.

Man fik en forståelse af, at Jeksen tidligere har været lidt af et trafikknudepunkt med sin placering ved Ryvej, som var en sidelinie til den ene af de tre trafikveje, der førte fra Ry skovdistrikt til Århus. Disse veje var i fortiden stærkt trafikerede med transporter af træ til bl.a. træsko og andre træeffekter.

Denne forståelse af en betydningsfuld fortid for Jeksen fik man først og fremmest ved beretningerne om

Adslev-Mesing Sogneråd 1950-54.
Thomas N. Olsen, Anders Haugaard, Harry Gammelgaard, Henry Petersen, Aage Jensen, Knud Rasmussen, Martin Mølgaard

Jeksen Kro og Købmandshandel, Allegade 19-23, som man både på byvandringen og borgermødet beskæftigede sig en del med.

Vel på basis af den rimelige trafik gennem byen søgte Rasmus Pedersen i 1836 bevilling til krodrift på ejendommen med de dengang sædvanlige klausuler om ikke at servere for den lokale befolkning, men kun »de rejsende med fornødne logementer samt spise- og drikkevarer til nødtørftighed for en billig betaling at betjene«.

Hans hustrus søstersøn Rasmus Sørensen overtog i 1846 privilegiet og søgte i 1850 tillige bevilling til at drive købmandshandel, hvad han ikke fik, men gjorde alligevel.

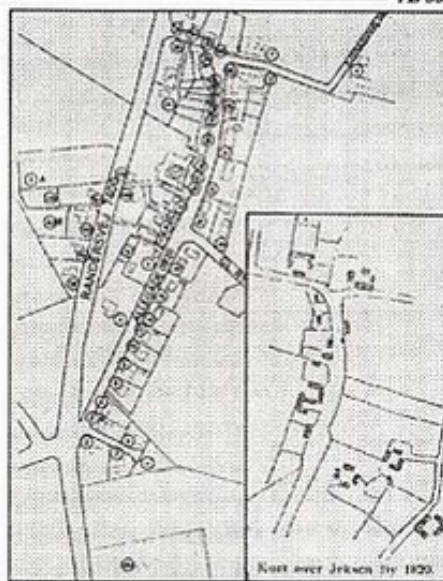
Den gamle krobygning var af bindingsværk, men blev i 1850 erstattet af den nuværende bygning. Kroen blev nedlagt i 1917.

Jeksen Turisthotel (Allégade 36) blev bygget i 1910 af Hans Hansen, kaldet Hans Murer. Samtidig byggede han sit eget hus, og senere blev »salen« bygget mellem de to bygninger. Der kom ved borgermødet beretninger frem om livet i »Turisthotellet«, der var tilholdssted for mange unge, især håndboldspillere, der havde deres spilleplads i nærheden af købmand Knudsens grund. Der var mange unge på egnen. De tjente på gårdene, og når de om aftenen havde trænet i hånd-

boldspil hyggede de sig med is og sodavand.

Sognerådet holdt deres møder i Turisthotellet, indtil kommunen overtog et andet hus i byen, kaldet Kommunehuset (Allegade 12). Andelsbanken holdt også til i Turisthotellet, og havde sit skilt anbragt på gavlen. Man fik indtryk af et mangfoldigt liv og virke omkring hotellet og købmandsgården. Men der kom også mange beretninger frem om de mennesker, der har boet og virket i Jeksen, og som hver for sig har bidraget til den lille bys udvikling. Michael Jeppesen førte både ved byvandringen og på borgermødet de tilstedeværende rundt i byen fra hus til hus og lokkede beretninger frem om liv og virke på stederne. Vi hørte om SlagterJens, der havde ejendommen Kolskovvej nr. 1. Slagter-Jens eller Smede-Jens kom fra Fregerslev. Han var kæreste med Marianne, der boede Allegade 13.

Her indrettedes slagteriet under opfyldelse af veterinærvæsenets beskedne krav, der forlangte glitpuds på den nederste del af væggene samt et flueskab. For yngre menneskers skyld er det måske nødvendigt at fortælle, at et flueskab var et skab, hvor der i stedet for fast låge var indsat fluenet. En farverig person var Peter Grønlund, Allegaden 45. Han holdt meget af et glas eller to, mest på kroen i Hørning. Han havde en hest, den hed Lise, som

Kort over Jeksen idag og ca. år 1820

selv kunne finde vejen hjem, når det blev tid for det. Hjemme fortalte han gang på gang til fortrydelse for sin kone Marie, at han havde solgt Lise. Da Marie derefter fik at vide, at det ikke var sandt, blev hun glad igen. Han betegnes som en rar mand, der gerne ville gøre andre tilpas, men som kunne have en brydsom måde at vise det på. Han ville ikke have juletræ, men det endte som oftest med, at han alligevel kom med et juleaftensdag. Han var også biavler, hvilket han gik meget op i. I det hele taget var han en farverig person, der provokerede alle på en godmodig måde. Konen, Marie havde en foxterrier, som hun var meget glad for, men have den

med i byen ville hun ikke. Ofte fulgte den dog med hende alligevel, og så jog hun den tilbage med stenkast. En skønne dag ramte hun hunden, så den døde af det. Det blev Marie meget ked af.

Der var smedje i Jeksen, hvor man fortrinsvis lavede bygningsbeslag. De blev lavet i hånden. Det har været omkring 1840. Da teknikken kom frem, overtog fabrikker produktionen, og smedjen måtte lukke. Allégade 25 er den tidligere skole, oprettet i 1850. Skolen blev nedlagt i 1963. Om livet i skolen beretter den tidligere lærer, Harry Plet selv om andetsteds i dette årsskrift.

Den gamle købmandsgård, Allégade 19-23 er nu opdelt i 3 lejemål. I nr. 23 har der tidligere været mølleri og foderstofforretning. Købmandshandelen blev nedlagt i 1967, angiveligt fordi den sidste, der drev handel der, Anna, ikke kunne finde ud af det med moms.

Allégade nr. 12 blev bygget i 1912 og senere købt af kommunen til brug for sognerådet. De flyttede så møderne fra Turisthotellet, men fik stadig maden bragt herfra. Der blev også afholdt kommunevalg i huset, og under krigen skulle folk hertil for at hente rationeringskort.

Allégade 11 er et nyere hus, men her lå tidligere det ældste hus i Jeksen. I det boede en Søren Jensen, som skal have plantet to store grantræer ud til vejen mod Adslev. De blev kaldt »de to søstre«, men er

senere fældet. Søren Jensen drev træskohandel, og han kørte 2 gange om ugen til Århus med hestevogn. Derudover påtog han sig at klippe folk til en pris af 25 øre.

Allégade 7 var den tidligere telefoncentral. Allégade 5 er et nyere hus. Her lå tidligere byens forsamlingshus, der delte borde og bænke med Turisthotellet. De blev så båret frem og tilbage efter behov. Som et kuriosum kan nævnes, at ved her ved borgermødet blev disse bænke benyttet.

Allégade 3 er en ældre ejendom, der tidligere var gartneri, hvor bl.a. gartner Jørgen Hansen drev virksomhed. Til gartneriet hørte tillige Allégade 1 og ejendommen på den anden side af Randersvej, nr. 99.

Allégade 16 blev bygget som aftægtsbolig for Peter Melballe, da han i 1946 solgte Melballegård til sin søn. Allégade nr. 2 var slagterhus. Det fortælles, at Niels Ebbesen skal have holdt hvil der, da han var på vej til Skanderborg efter mordet på den kullede grev Gert i Randers i 1340. Byens sidste sognefoged, Bent Mekdal, som var gartner, boede i ejendommen Randersvej nr. 104. Ejendommene på vestsiden af Randersvej, nr. 99 og 101, blev bygget, da landevej til Randers blev lagt uden om byen i 1933.

Byens gamle frysehus fra 1951,

Randersvej 108, ligger der stadig, men er ikke mere i brug. Disse og flere beretninger kom frem i dagens lys ved borgermødet den 3. oktober 1994. En del af disse beretninger er tillige afleveret i skriftlig og mere uddybet form, og befinder sig nu i

Egnsarkivets samlinger. Såvel byvandringer som borgermødet blev optaget på lyd- og videobånd. Disse bånd opbevares også i Egnsarkivet.

Det er ottende gang Egnsarkivets Støtteforening har stået for disse møder med lokal-befolkningen, som har fundet sted i Nørre Vissing, Hørning, Blegind, Hørning stationsby, Mesing, Dørup-Adslev, Hårby og nu for 1995 i Jeksen.

Det er af overordentlig stor betydning, at mindelserne fra kommunens områder samles på denne måde, mens tid er, og det har været glædeligt at se, hvordan beboerne har bakket op om disse mindeindsamlinger og har hjulpet med til at gøre dem så dækkende som muligt.

Som nævnt er dette kun et lille tilfældigt udpluk, men med de skrevne beretninger og båndene i Egnsarkivet, vil det altid være muligt at bearbejde stoffet yderligere.

Bent Meyer

Puur-Anders og puur-Karen

Træk fra sogn og kommune

Ved vejkrydset i Jeksendal, hvor Ryvejen drejer fra Dalvejen mod Hårby, lå i forrige århundrede et lille hus med en plet jord til - ikke nok til en ko, men dog til et par får eller geder. Her boede Purr-Anders og Purr-Karen med deres voksne søn, Purr-Jens, som var træskokarl. Der var noget i vejen med Anders ben, han kunne ikke gå. Han sad i stuen og bandt halmløbe, foderkopper, piskeris og lignende. Løbene bandtes af stridt rughalm, som blade og vipper var pillet af. Nu og da hente Karen en klæpning rughalm i gårdene, når Anders trængte til ny forsyning. Karen måtte hente alt materiale, også hasselkæppe og ris fra skoven. Til piskeris var enebærkviste det bedste. Var der ikke nok af dem, skar Karen grankviste. De grønne kviste blev dyppet i kogende vand, for så var det nemt at skyde barken af.

Der var ikke just rent inde hos Anders, men der duftede lifligt af gran og ene. Til løbe og kurve formedes halmen gennem en flaskehals. Anders havde flasker af ulige størrelser, afpassede efter, hvad der skulle forarbejdes. Eftersom arbejdet skred frem, skubbedes stråene

ind med rodenden først, og således formedes halmsnoningerne. Hasselkæppene blev skrabet glatte, flækket og lagt i blød til senere anvendelse med løben. Foderkopperne solgtes til Rytterkasernen i Århus.

Efterhånden blev Anders svagere og svagere, derfor blev hans arbejder for løse og dårlige, og det kneb med at få dem afsat. Omsider kom den dag, da Karen kom grædende til kromanden i Jeksen og bad om hjælp af sognet. Hidtil havde de klaret sig selv, men det kunne de ikke mere. Efter deres død blev huset nedrevet. Grundsten og bygningsrester blev liggende indtil nogle år efter århundredskiftet. Derefter har rydning og plovfure slettet sporene efter dette fattige hjem og de gamle mennesker, som havde sat en ære i at klare sig selv livet igennem, men til slut ikke kunne gennemføre det.

Michael Sørensen

Jeksen skole

Det er snart 200 år siden, den første lærer blev ansat ved Jeksen skole. Ifølge Århus stifts årbøger ser listen med lærere således ud:

1801 - 1834	Michael Sørensen
1834 - 1856	Jens Peter Holm
1856 - 1877	Laurs Hansen
1877 - 1907	Jens Nielsen
1907 - 1940	Rasmus Nielsen
1940 - 1950	Emil Christiansen
1950 - 1963	Harry Plet

Af de ældre lærere er det nok særligt Jens Nielsen, der blev kendt af en større kreds, idet han var medlem af folketinget fra 1895-1909, og han var med til at gøre stednavnet kendt, da han altid blev omtalt som »Nielsen Jexen«.

En af hans tidligere elever, Johannes Rasmussen (f. 1889) havde hele sin skolegang i den periode, og han fortalte mig, at de havde mange forskellige vikarer, når Nielsen Jexen passede sit politiske arbejde i København. Det var ikke alle de vikarer, der

havde evne eller vilje til at skabe en nogenlunde disciplin, så det kunne tit give en mangelfuld undervisning. Når folketinget ikke var indkaldt, sad Nielsen Jexen selv bag sit kateder, og så var der ro i klassen. Når posten havde været der og afleveret Københavner-avisene, blev de

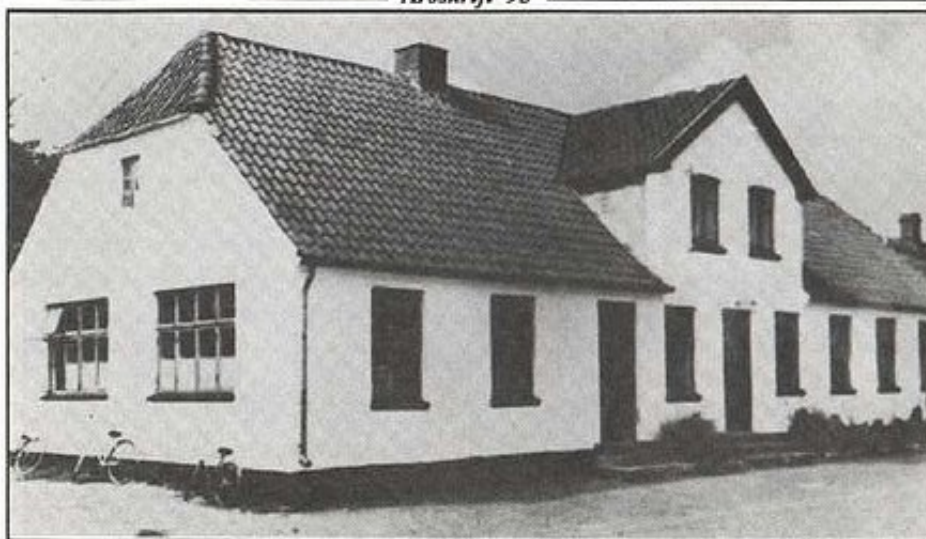
bragt ind i klassen, så folketingsmanden kunne løbe over-skrifterne igennem; det var han så optaget af, at der godt kunne blive lidt uro blandt eleverne uden at han opdagede det. Han tog sin afsked som lærer i 1907.

Der foreligger ikke fortegnelse over børnene helt tilbage til 1801; men fra 1850 og fremover ligger fuldstændige protokoller med elevernes navne, data iøvrigt og de karakterer, de opnåede ved de forskellige prøver. Den første protokol starter med juni

måned 1850, og da var der 31 elever i nederste klasse og 30 i øverste klasse (sådan benævnedes klasserne på den tid). Den stakkels lærer på dette tidspunkt har således haft ansvaret for, at 61 elever fik en forsvarlig undervisning, og det har nok ikke altid været nemt, hverken for lærer eller elever, for man skal huske på, at de 61 elever var fordelt på 7 årgange, selv om de kun gik i to forskellige klasser.

Det kan måske undre nogen, at der var så mange børn i området; men skoledistriktet omfattede også Adslev og dele af Hårby mark; først i 1878 fik Adslev en lærer ansat.

Der var selvfølgelig skolegang alle hverdage for enten den ene eller

Jeksen skole

anden af klasserne, og skolegangen sluttede først kl. 16.00 - om lørdagen dog kl. 15.00.

I den sparsomme fritid måtte lærerne også tit passe et job som kirkesanger eller organist ved sognets kirke, holde aftenskole for de unge og iøvrigt deltage i familiebegivenheder på stedet. Da jeg i 1950 søgte embedet som enelærer ved skolen, havde det flere årsager, bl.a. at der var mulighed for at blive organist ved Adslev kirke, og den kortere afstand til familien i Jylland. At komme fra en årgangsdelt skole i Nakskov til et enmandsjob i Jeksen var i sandhed en brat overgang, og det kneb gevaldigt at finde hele rytmen i den daglige undervisning med så mange hold i den enkelte

klasse; men heldigvis var børnene »organiserede«, og ved fælles hjælp blev hverdagen tålelig for alle. Det er en ret ensom tilværelse at være enelærer; man har ingen kolleger, man kan rådføre sig med om opståede problemer, man skal med lige stor interesse kunne undervise i alle skolens fag, og man står helt alene med ansvaret for, at børnene også får noget ud af deres skolegang. Jeg har på ingen måde fortrudt de 13 år som enelærer; det var både en udfordring og en glæde, fordi der var en ægte vilje til at forsøge ved fælles hjælp at nå et godt resultat, og opdelingen i kun to klasser lærte mig at se mere individuelt på det enkelte barn, fordi »spredningen« var så stor.

Nederst til venstre: Bent Juel Jensen, Jørgen Lassen, Henning Jensen, Keld Frederiksen, Kurt Andersen, Elin Lindegaard, Karen Magrethe Rasmussen, Karen Bak, Jytte Brix, Tove Madsen, Grethe Jensen, John Andersen, Knud Jespersen, Tonny Kristensen, Hanne Andersen, Åse Fynbo, Lis Rasmussen, Kurt Secher, Anders Kristoffersen, Orla Jensen, Ellen Heide, Harry Plet,

Egon Jensen, Jørgen Bak, Ove Jensen, Peter Melballe, Jens Kristoffersen, Henning Jepsen, Gertrud Heide, Hanne Rasmussen, Else Marie Lassen, Jørn Birkegaard, Jens Jensen, Egon Bæk,

Jørn Plet, Jens Juel Jensen, Ruth Melballe, Kirsten Olsen, Jette Henriksen, Birthe Clemensen, Anny Kristensen, Inger Marie Jensen, Bent Secher, Henning Jespersen, Søren Bojsen, Poul Frederiksen.

I slutningen af 1950-erne stod det imidlertid klart for alle, at de små skolars dage var talte. Der var kommet nye fag til, der fag- og lokalemæssigt ikke kunne klares i det bestående; større enheder var påkrævet, en lærer kunne ikke mere klare alt, nu skulle der specialiseres, der skulle gives en mere alsidig undervisning.

I Adslev-Mesing kommune blev der

i den periode ført en voldsom diskussion om, hvor den nye fælles skole skulle ligge; alle pegede på, at netop deres lille by var bedst egnet - heldigvis blev skolen aldrig bygget, eleverne blev helt naturligt overført til den meget større skole i Hørning, og dermed var en epoke i de små landsbyer slut; tidens udvikling havde krævet endnu et offer.

Harry Plet

Min barndom i Jeksen

Fortalt af Alfred Jensen, Venge.

I 1919 kom vi til Jeksen fra Flensborg, hvor der var mangel på alting efter første verdenskrig. Jeg var 7 år og havde 2 brødre, der var henholdsvis 9 og 11 år. For os var Jeksen et slaraffenland. Vi var meget videbegærlige og var hurtigt i kontakt med de andre børn. Vi skulle lære det danske sprog, og de ville gerne lære tysk af os, så vi kom hurtigt til forståelse med hinanden.

I Aarhus Amtstidende var der gjort opmærksom på den skønne Jeksendal. Det var anbefalet århusianere at tage søndagstur med toget til Hørning og spadserere over Bjertrup til Jeksendalen langs med bækken og skovkanten til Kjeldal, og derfra op til Jeksen Turisthotel og nyde sin kaffe eller medbragte mad. Derfra ud til skovfogedhuset igennem Koldskoven over bækken til Adslev og Hørning og med toget hjem.

I ejendommen »Jeksendal«, der nu har været brændt og genopbygget, boede dengang en meget høj mand, der hed »Mors«. Han havde gravet terrasser ind i bakken, hvor der var plantet frugttræer, frugtbuske og anlagt urtehaver - det hele var gjort med håndkraft. På grund af sin højde havde han selv lavet ekstra

langskaftet skovl og spade.

Om søndagen var der riffelskydning nede ved »Mors i dalen«. Så havde Mors altid sikret sig et par kasser øl og sodavand, som man kunne købe - jo, Jeksen havde skam sin skytteforening. Hver sommer blev der afholdt fugleskydning i »Kjeldal«. Det tog hele dagen. Klokken var henad 4 før brystpladen faldt og kongen blev kåret. Om aftenen var der stor fest i forsamlingshuset, det var sammen med Adslevboerne.

Vi havde en meget dygtig og afholdt lærer, Rasmus Nielsen, som vi havde stor respekt for. Gymnastikken foregik ude på skolepladsen. Der var ribber og bomme og en buk til at springe over, men den skulle slæbes ud og ind, så den kom ikke med hver gang.

Om vinteren havde vi sløjd i den gamle stald, hvor Nielsen var leder for drengene. Om aftenen var Anders Haugaard leder for karlene. Om foråret var der udstilling og præmieuddeling, samt auktion over de ting, man havde lavet og kunne undvære. Pigernes håndgerning blev ledet af lærerens kone.

Når der var begravelse medvirkede læreren i kirken, så måtte lærerens kone, Jørgine overtage undervisningen. Efter dansktimerne fik vi

altid en lang historie.

DSB gav gratis udflugtsture til alle skolebørn, men sommetider måtte vi nøjes med kreaturvogne. Nielsen var altid omsorgsfuld til at tilrettelægge ture. Jeg har været med ved Hvide Sande, Fredericia, Viborg og Vejle. Togturene var kun for »store klasse«. For »bitte klasse« var der udflugt med hest og vogn til Vester Mølle eller Himmelbjerget. Samtidig fik vi altid en gratis tur til Aarhus Theater i april måned, dog skulle vi selv betale togbilletten - 60 øre tur-retur. Det kneb læreren med at holde orden på rækkerne på gaden, og med at holde mandtal, når vi havde passeret en gade i Århus.

Før landevejen blev lagt uden om Jeksen by, var der ret livlig trafik igennem byen. Om mandagen og tirsdagen svinekuske med store læs fra Stjær og Tåstrup med grise til Skanderborg Slakteri. Nogen kom trækkende med geder, der skulle tøjres i grøftekanten. Dengang blev Edith Svingel (f.Holm) ejendom (Randersvej 112) bygget, og med mellemrum kom der en murerarbejdsmand for at hente en sæk bajere hos købmand Madsen. Der kom petroleumsvogne med 3 heste for ind til købmanden, og en stor lastbil på faste bildæk kom med foderstoffer. Det eneste, der var at klage over i skolen, var, at skolestuen var møbleret forkert. Tavlen, landkortet og

katederet skulle have været anbragt i den anden ende, sådan at vi kunne have kikket lige ud af vinduet - vi var lige ved at vride halsen af led, hver gang der kom noget forbi. Jeksen kro og Købmandshandel. Dengang var der en købmand, der hed Marinus Madsen. Der var skiltet udenfor med øl, tobak og marga-rine. På kaffeposerne stod der:

*»Hun lod sig forskaffe
Marinus Madsens kaffe.
Hun blev glad og fornøjet,
man ser det på øjet.«*

Der var korn- og foderstofhandel, og en møllersvend, der tog sig af den afdeling. Madsen kørte også »lillebil« i åben Ford.

I bogen »Adslev-slægten« står der om Jeksen kro: Søren Rasmussen, overtog Jeksen kro i maj 1869 efter at have bestyret den 4-5 år, først under faderens sygdom, derefter for sin moder. han opkøbte smør, æg m.v., som han solgte i Aarhus og havde en voksende omsætning i kroens købmandsforretning. Kroen vandt ry som et godt madsted. Drikkeri kunne S.Rasmussen ikke lide - han bekæmpede det og drev kroen på en sådan måde, at formanden for »Skanderborg Afholdskreds« kunne sige om ham: Var alle kromænd som Søren Rasmussen, behøvede vi ingen afholdsforening.

I 1906 solgte han kroen og købte en villa i nærheden. Der hvor Bjarne

nu bor (Allégade 30).

Da vi kom til Jeksen var der megen omtale af »Søren Varmdal«. Han var kommet hjem fra Amerika med lommen fuld af penge og havde købt kroen med købmandsforretning, hvor han samtidig oparbejdede en stor cykelforretning. Han har bygget »Varmdalsminde« i Skanderborg. Han solgte forretningen i 1917. Købte derefter en dejlig gård inde ved Odder, hvor han flyttede ind med familie. han døde i en ung alder af den spanske syge - omkring 1920. Søren Varmdal var meget afholdt af Jeksens beboere, der følte stor sorg og medfølelse med hans familie.

Der var 3 slagtere i Jeksen: Rasmus slagter, smed Jens og Peter Grønlund. Der var en fiskemand »Jæge-

ren« i Arne Hansens ejendom. Der var en hjemmeslagter, Anton Sandberg, og en mand, som kørte rundt med slagteriaffald, desuden var der 2 »puttekræmmere«, som købte fjerkræ op og slagtede og så solgte på torvet i Århus om lørdagen. Den ene var »kylling-Trine« Som kørte rundt med hest og vogn, den anden var min far - dog kun om vinteren, for han var murer og havde murerarbejde om sommeren.

Der var også en »bindekræmmer«.

Jeksen havde 2 smede, Anton Haugegaard i Fladland, smedeforretningen var nu ved at ebbe ud dengang, det var kun til nærmeste naboer og til eget husbehov. Så var der Anders smeden, der havde en svend og en lærling. De havde også smedjen i

Tre stolte brødre (Aksel, Erik og Henry Rasmussen) viser husdyrene frem. 1938

Adslev, hvor de arbejdede et par dage om ugen, desuden var konen bestyrer for Jeksen telefoncentral. Værkstedet var godt monteret med maskiner og alt moderne værktøj. Der var maskinhandel og desuden salg af cykler, som lærlingen stod og samlede efter fyraften.

Vi havde en malermester Bøjsen, samt »Turisthotellet - Afholdshotel«, der dengang ejedes af Jokumsen. Oppe på Jeksen Fladland var der et godt tømrværksted, Marius Clemmensen med sønnen Jul. Ikke at forglemme var der også to tækkmænd og en meget populær murermester og danselærer, Hans Hansen. Jeksen var ikke nogen soveby, det kneb snarere med at få tid til at sove.

Vi tilflyttere var ikke vant til så megen underholdning, her var fastelavnsfest, hvor drengene gik rundt og samlede ind til festen i soldater-tøj, og karlene red rundt fra dør til dør og samlede ind til deres fest.

Hver vinter var vi til juletræsfest, hvor vi gik om juletræet og sang, bagefter fik en pose med godter, og der var dans til kl. 12. Jeg var så så overvældet, at jeg var klar til at gå hjem, når jeg havde fået posen. I februar var der dilettant i forsamlingshuset. Under forestillingen sang pigerne deres ulykkelige kærlighedssange så rørende, at jeg småtudede, men var fræk nok til at luske op sammen med et par mere dristige og kikke ind under forhæn-

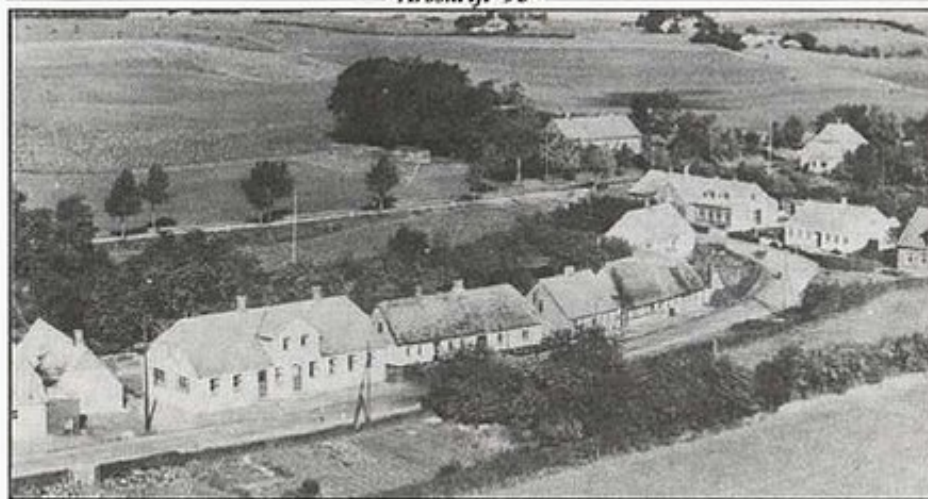
get, når pigerne klædte om mellem akterne.

I sommervarmen badede vi omme i Sortemose - helt nøgne både mænd og drenge. Sommetider kunne der samles 10-15 stykker. Hvis der endelig havde forvildet sig en fremmed med badebukser på, blev han straks drillet med tilråbet: Tøse-bowser.

Var pigerne kommet først i badet, holdt vi os på afstand til de var færdige og havde fjernet sig - ingen »nudisme« eller »manne-strip«.

Dengang gik landevejen ind gennem byen med et skarpt sving. Det hændte af og til, når vi sad i skolestuen, at vi hørte et højt rabalder fra den øverste ende af byen. Så vidste vi, at det var en bilist, der havde overset advarselsskiltet og kørt op på det daværende dige. Så kneb det med tålmodigheden til frikvarterets begyndelse, så vidste vi, hvor vi skulle hen.

Engang kom der en ret ny to-personers bil, der gik i stå i Jeksen by. Der var to fra Vejle kørende i den. Smeden skulle hjælpe dem med at få bilen startet - det var umuligt, de måtte lade bilen stå og tage med toget hjem. De lovede at hente den senere. Efter et par års forløb var den endnu ikke afhentet. Om nytårsaftenen var vi en 5-6 knægte ude på løjer, og vi fik den ide, at nu skulle bilen flyttes ned til Melballe-gaarden, så kunne vi altid skubbe

Luftfoto af Jeksen

den på plads igen. Der var måneskin, bilen var frosset fast i en halv meter dyb sne.

Med stænger, håndkraft og »Guds hjælp« fik vi bilen løsnet og skubbet ned til Melballegaarden. Ak og ve, så var der en, som fik den lyse ide at bilen selv kunne løbe ned af Kjeldal-bakken.

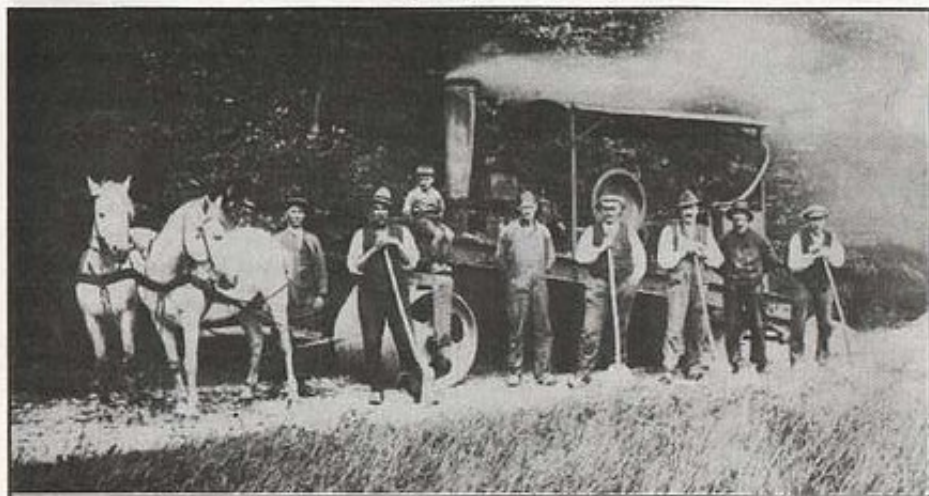
Ideen kom ikke fra mig - »Stå aldrig til søs, lad de andre stå«. Købmandens 14-årige søn blev anbragt ved rattet, og så gik den vilde jagt i frigeare på den sneglatte vej fra den ene side til den anden, dels glidende, dels kørende til bilen gik i stå af

sig selv i bunden af dalen. Festlig oplevelse, men betænkelighederne meldte sig - vi gik hjem, hver til sit. Da min store broder, der var i smedelære hos Anders Smeden gik i

arbejde efter nytår, sagde Anders til ham: »Hvad er det dog, i har lavet?. I må hellere få den bil på plads igen«. Vilhelm blev nervøs og lejede vognmanden til at trække bilen op med et spand heste og måtte selv betale 5 kr. af en lærlingeløn - vi andre var tarvelige nok til at undlade vores bidrag.

Ved siden af skolepladsen lå der et tillåset sprøjtehus, der indeholdt bysprøjten, brandstier, brandhager, spande og reb. Branddammen lå et par hundrede meter derfra, dengang

kaldte vi den træsko-dammen. Her soppede vi om sommeren og løb på is om vinteren. Det kneb med at nå i skole efter endt frikvarter, når vi hørte klokken ringe ind. Så fik de først ankomne en alvorlig påmindelse af læreren - jeg holdt mig altid

Vejtromle sidst i 20'erne på Ryvejen.

Fra venstre: Florentin Bojsen, Karl Bech, Gerhard, Søren Hansen (danselærerens søn), Karl Secher, Knud Rasmussen, Jakob Bødker, Ingemann Jensen

i baggrunden - Stå aldrig til søs, lad de andre stå!.

Mellem skolepladsens høje hæk og sprøjtehuset var der et dejligt gemmested til en tomandsaftale eller et mindre opgør, men med tiden blev stedet brugt til offentligt toilet til både stort og småt, så det var ikke rart at komme der med bare tær efter mørkets frembrud.

I bogen »Adslev-slægten« står om en Jeksen sognefoged Peder Rasmussen, født 11. maj 1823, død 26. august 1906, at hans navn blev kendt over hele landet og nævntes i tusinde venstrehjem med ærbødig beundring.

Det var i de dage, da daværende herredsfoged Thiele satte P. Rasmussen i arrest, fordi han næg-

tede at foretage skatteudpantning, som han anså for ulovlig (det var under Estrups Regering). Finansloven var ikke vedtaget. Den dag han blev løsladt, blev han modtaget på torvet af hundrede mennesker, der forærede ham en ny stadsvogn, fik ham sat op i vognen og trak ham ned gennem byen.

En anden kendt og omtalt mand dengang var folketingsmand lærer Nielsen Jeksen. Min far havde gået i skole hos ham omkring 1890.

Selv om det fra os, der kom fra det krigshærgede og næsten udhungrede Tyskland, virkede som om Jeksen var et velfærdssamfund - fordi vi her fik de nødvendige behov for mad og klæder dækket - så var der dog megen armod og pengemangel

blandt arbejdsfolk, når de om vinteren gik arbejdsløse, og blandt de gamle, som kun havde deres aldersrente. Mange var for stolte at søge hjælp fra det offentlige, og bange for uhæderlig omtale. Min far havde godt med arbejde om sommeren, vi havde 1 tdl. til huset, 2-3 malkegeder, kaniner og høns, samtidig fedede vi en gris op hvert år - altså selvforsynende med mælk, æg, kød og kartofler. Det var værre for dem, der kun havde deres køkkenhave og en stor børneflokk. Som 10-11 årige kom vi ud at tjene om sommeren, man kunne simpelthen ikke være bekendt at gå hjemme i den alder - selv lærerens søn måtte ud på landet. Man var ikke rigtigt regnet, når man gik hjemme, man fik nye oplevelser, når man kom i plads og kunne bedre snakke med om landbrug og alle aktuelle spørgsmål og gammelmandssnak.

Jeksen havde hårdtarbejdende arbejdsfolk (10 timers arbejdsdag), samt dygtige og driftige landmænd og husmænd. I 1929 oprettede de en kvægavlsforening og indkøbte en avlstyr på Fyn. Den fik året efter ærespræmie på ungskuet i Skanderborg. Tyren var meget omtalt i aviserne og fik afkom over hele Østjylland. Dens navn var Jeksen-Delf. Husmændene holdt planteavlsudstilling hvert efterår i forsamlingshuset, hvor deres mark- og haveprodukter blev premieret og derefter solgt på auktion.

Omkring 1925 vandt malkemaskinerne indpas. Trods dårlig omtale af maskinmalkning fremfor håndmalkning, var der dog fire Jeksen-gårdmænd, der løb risikoen og købte malkemaskiner.

Anders smeden, købmanden, lærer Nielsen og Jeksen Haugaard havde de første biler i byen. Kort tid efter var der 3 af gårdejerne, der også blev bilejere. Så kom Karl Johan Høj, Kollens Mølle, med en splintertny Ford til udlejning som lillebil. En morgen, da vi mødte i skolen, var stråtaget revet af siden ud mod landevejen, »Hans-murere« og tømreerne »Juul« og »Marius« var ved at lægge nye lægter op. Da vi var kommet ind og havde sunget morgensang, bankede det på døren, og ind trådte »Hans-murere«. Han sagde til læreren: »Jeg skal bruge 4 af de største drenge til at hjælpe med at lægge tagsten op«. Vi var fire der var himmelhenrykte for at komme ud i den friske luft. To af os rakte stenene fra jorden til de to på stigen. De rakte videre til »tagfolkerne«, der anbragte dem solidt på lægterne.

Dengang var arbejdshandsker og arbejdstilsyn ikke opfundet. Vi fik en del hudafskrabninger på fingre og hænder, men vi var stolte over, at vi kunne gøre gavn. Det var værre for dem, der skulle sidde inde i klassen og vride nakken af led for at kigge ud af vinduerne for at følge

med i foretagnet.

JEKSEN

For os var Jeksen flere afdelinger, Jeksen Fladland, Neder Jeksen, Jeksen Mark, Jeksen By, Jeksen Dalen. For vi nyankomne til Neder Jeksen følte det som en stor og dejlig

2 fastelavnssoldater år 1944.
Henry og Aksel Rasmussen, Dalvej 1

oplevelse. Vi var 5 børn i Neder Jeksen, desuden 3 voksne karle og 2 piger. Om aftenen spillede vi »Kjæp« eller Pind. Vi »slog Kegler«, legede puttels, samt Antonius med holden over taget. Det kunne hænde, vi kom op at tottes og løb

grædende hvert til sit, men vi lod dog ikke solen gå ned over vores forbitrelse. Godt nok kneb det med at komme på talefod med hinanden dagen efter, men tiden læger alle sår.

Sommetider kom karlen »Ejner til Pib-Sørens« ud på havebænken og spillede harmonika, og Jens Niensens døtre Elna og Metha sang »Roselil og hendes moder«, det lød vidunderligt. Vi beundrede Ejners færdighed med at trykke på de rigtige tangenter og den hurtige ud- og indtrækning, især i omkvædet »ha-ha-ha, så-så-så-så«. Om aftenen kl. 9 kaldte mor på os, vi skulle ind og vaskes og i seng. Stagende trætte af dagens oplevelser og anstrengelser faldt vi hurtigt i søvn. En gang skete det, at vi blev invaderet af en stor loppe-familie, der kom hoppende op fra gulvet og tog nogle meget irriterende blodprøver af os. Mor kommanderede os op af sengen og af med skjorten. Så hente

de hun petroleumsdunken og en klud, vi blev så gnedet ind i petroleum fra top til tå, og fik fred for de små blodtørstige djævlé. Dagen efter opdagede vi en revne i gulvbrædderne, hvor fjenden boede i »skyttegrave«. Der blev hældt nok

en slat petroleum ned og revnen cementeret til.

I Mary Damgaards hus (Allégade 29) boede dengang Jens Jensen og Marie, de var mine bedsteførelde. Marie var stok-døv, der lå altid en tavle og en griffel på bordet. Al henvendelse til bedstemor foregik skriftligt for vores vedkommende. Bedstefar var veteran fra 1864. Han havde været med i slaget ved Dybbøl Skanse. Senere havde han været i Amerika i tre år, vi lyttede meget til hans fortællinger. Han var kendt på egnen for sit gode humør. Han var »Skaffer« ved mange fester og kunne fortælle vittigheder og syngesange.

En anden bemærkelsesværdig person var min bedstemors bror. Han var også bror til kromanden Søren Rasmussen, derfor blev han kaldt

»Kro-Johannes«. Hans kone, Kirstine, var blevet »sær« eller »småtoset« som man sagde dengang.

Engang vi var kommet til et mindre kaffeselskab, hvor jeg havde fået et lækkert stykke lagkage over på min tallerken, udstødte hun nogle uhyggelige hvin, og fråden stod ud af munden på hende. Jeg løb grædende ud og så aldrig mere til mit lagkage. Kirstine døde kort tid efter. Johannes var meget svækket og rysthåndet så det kneb ham at tænde petroleumslampen. Han var velstillet, og meget sparsommelig. Johannes bedømte folk efter, om de kunne »samle penge«. Han blev meget ensom med sin sygdom og elendighed, for han nænnede ikke at bruge penge til hjælp. En dag fandt nabokonen ham i stalden. Johannes hav-

Ryvejen 40- nu Sortemosegård.

de selv måttet give døden en håndsrækning. Vi var rystet, men det var vist det bedste der kunne ske i hans tilfælde.

Det kunne også hende, at der kom en zigeunervogn forbi på landevejen. En lukket, hestetrukket beboelsesvogn med far og mor og 5-6 børn. Konen og børnene løb rundt ved dørene og solgte postkort, sytråd, nåle m.m. Hvis der er kommet et par høns for at finde spildt kort i grøften eller vejkanthen, måtte man ikke regne med at finde dem i hønseshuset om aftenen.

Engang fiskemanden holdt oppe i Jeksen by med kunder og tilskuere omkring sig, skulle en af hans islænderheste lade vandet. Da det var af stor mængde og tog ualmindelig lang tid, udbrød Smed-Jens med sin lidt særprægede stemmeføring: »A trower denunden-ædeme da, te dæ æ sprongen en tarm!!«. Den sætning blev gentaget mange gange af vi drenge ved passende lejligheder.

En enke »Murer-Stine«, der boede i Sigvalds hus, havde en søn i Norge. Han var slagtermester deroppe, og han sendte Stine nogle store dejlige spegepølser. Dem benævnte Stine som »Norrpøls«. Anne var oppe ved Stine til kaffe og sigtemellem-madder med »norrpøls«. Men en gang fik hun pølsen i den gale hals

og hostede, harkede og spyttede for at få luft. Efter den tid sagde Stine: »Die rænder hon sgu'å spører etter, om a it' hâe mie norrpøls... a tøer sku ett gi hin mie... a æ gu'forlademæ røj for, hon ska kwæles i'et!!!« - også et godt bidrag for os til at lære sprog.

Til højre for smedens indkørsel lå et lille hvidkalket hus. Der boede Søren Eskild og konen Ane. Søren var en lille mand, ikke med de store kræfter, men håndsnild til snedkeri og tømrerarbejde, og til at skærpe og slibe og holde en høle skarp. Han kunne også »tynde leen ud« på en lille trebenet ambolt men en dertil egnet hammer. Han arbejdede som daglejer, mest på Jeksen Haugegaard, men også andre steder, hvor der skulle høstes i enge med høle. Om aftenen var han barber. Priserne for klipning var 25 øre for børn, 50 øre når vi var konfirmeret, og 75 øre når vi var over 18 aar. Det var med hånddrevet klippemaskine. Maskinen var gammel og sløv, og det kunne ske, at den nappede lidt, men vi skulle jo døje lidt for skønheden. Vi kunne mærke, han fik ny saks og maskine, da Ane fik bevilget sin invalidepension. Søren Eskilds kone Ane var forkrøblet og meget invalideret af gigt. Hun var meget gangbesværet og langsom i bevægelserne, desuden var hun lammet i stemmen.

Søren måtte hjælpe hende med alt husligt arbejde, dengang var der ingen hjemmehjælpere eller invaliderenter. Om søndagen, når de skulle på familiebesøg i Mesing, har Søren sommetider kørt Ane i trillebør derover. Senere har han bundet to kortsække om stangen på sin cykel, og så kom Ane op på stangen, og Søren trak med Ane på cyklen frem og tilbage til Mesing. Da der endelig kunne bevilges invaliderente til Ane, måtte hun og Søren alene tage rejsen til København. Det var kun på Rigshospitalet, det kunne afgøres. - »Di gue gammel daw - åh ja«...

Vi blev kendt med en fem-seks af de yngre mænd, der havde været i Amerika. Vi lyttede spændt til deres beretninger om deres rejser rundt i landet, oftest som blind passager under jernbanevognene. Blev de opdaget af togpersonalet, blev de smidt af i farten...Det kan bekræftes af Svend Bojsen.

Jeg husker, at hans far vendte hjem efter nogle års ophold i Amerika. Florentin Bojsen fortalte også om nødvendigheden af at have gode forsvarsmidler. Det var et råt folkefærd derovre, man kunne nemt blive overfaldet. Dengang blev dobbelt-sporet lagt ved jernbanen i Stilling. Det kunne ske, vi fik besøg af en flok banebørster i forsamlingshuset. Der har Florentin en gang, ene mand, hevet 3 »børster« ud af

salen i Jeksen. De ville os ikke noget godt, det kunne vi se på deres påklædning. Florentin kunne sætte sig i respekt, han var ellers en meget fredsommelig og rar mand overfor vi andre.

1. november 1935 kom jeg og Asta til at tjene sammen hos Søren og Katrine i Jeksen Fladland. For mit vedkommende var det kærlighed ved første blik, vi måtte være bestemt for hinanden i medgang og modgang - ingen tvivl om det! På gården var der en stor ko-besætning på 25 køer, som vi hjalp hinanden med at malke, det var ved hånd-kraft. 2 år efter overtog Asta selv al håndmalkningen af de 25 køer to gange dagligt PLUS markarbejde og husgerning. Det var en arbejdsdag fra kl. 4 om morgenen til 7.30 aften, ingen sygedage og hun måtte selv betale afløser på fridage. Men så fik hun også 75 kr. om måneden. Da hun rejste måtte der karl og pige og malkemaskine til for at udfylde pladsen.

Katrine i Fladland var god til at fortælle om fortiden. Hun har bl.a. fortalt os, at da de i julen 1902 vendte hjem fra et familiebesøg i Stjør midt på natten, så de til deres store rædsel, at staldlængen var blæst om, og en del af dyrene løb om i den stærke snestorm uden læ og tag over hovedet. De fik travlt med at kalde naboerne op til at hjælpe dem

med at få alle dyrene ind i deres stald igen.

Katrine havde mistet sin mand og 2 døtre, da de var i deres bedste alder. Hun blev dog ved med at beholde sit livsmod og var kendt for sin dygtighed og sit muntre væsen.

I Fladland blev der handlet med kreaturer. Søren købte »reagente«-d.v.s. kælvekøer der var faldet for tuberkulinprøven. Efter de havde kælvet og givet deres store mælke-mængde, blev de fedet op og slagtet.

Der blev også spillet kort, til tider i døgn drift. Store summer fra lomme

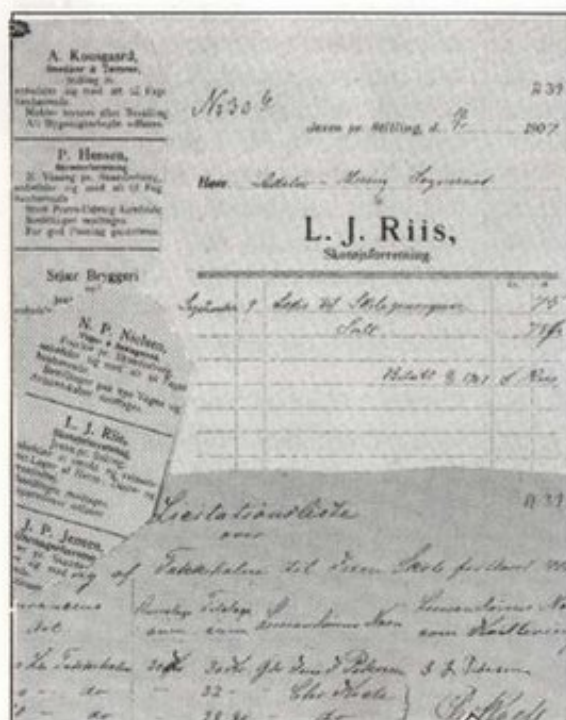
til lomme, enkelte gange op til 20.000 kr. (!) det var mange penge dengang. Der var ingen psykolog-hjælp mod ludomani. Tab og vind med samme sind. Det hele foregik dog uden alkohol, man måtte holde hjernen klar.

Når der var Dyrskue i Skanderborg trak vi udstillingsdyrene ad den gamle Randerslandevej til Skanderborg. Vi samledes oppe ved Jægersborg, og selvfølgelig måtte dem med tyrene trække et par hundrede meter foran vi andre for at undgå panik i regimentet.

Efter at Johannes Rasmussen købte lastbilen, blev det mest ham, der sørgede for transport til og fra Dyrskuet.

Selv om forretninger i Jeksen er nedlagt, er byen dog kendt for andre ting: gartneri, maskinstation, vognmandsforretning og ikke mindst Ivans turistbusser. Liv og virke i Jeksen derhjemme og jeg tror alle mennesker forstår der er ting, som vi aldrig kan glemme, der er minder, der aldrig forgår.

Pluk fra arkivkasserne

Hørning under besættelsen

Over hele Danmark blev der d. 4. og 5. maj 1995 markeret 50-årsdagen for kapitulationen.

Også her i kommunen var der mindehøjtideligheder og taler ved 5. maj stenen ved Fregerslev stadion i Hørning.

Nedenstående bringes i et uddrag af Frede Jørgensens og Vagn Stadil Pedersens: *Hørning under besættelsen 1940 - 1945*. Artiklen er trykt i bogen *Hørning i gamle dage*. (Udg. af Egnsarkivets støtteforening 1992 - nu udsolgt).

Efter at vi havde fået tyske tropper til byen, blev livet mere utrygt. Hvis vi skulle besøge familie eller venner i andre byer, foregik det i reglen med tog; men vi måtte først hen på kroen for at få en rejsetilladelse af den tyske kommandant.

I 1941 beordrede værnemagten, at alle personer over 15 år skulle have legimitationskort med billede. Man skulle altid have kortet på sig og de danske Hipo soldater og det tyske vagtmandskab forlangte ofte at se kortet. Ikke alle tyske soldater var lige ivrige. Der er eksempler på, at når folk kom fra kortspil og blev

afkrævet Ausweiss, så viste man blot et spillekort og soldaten nikkede og sagde: »Gut,gut«. Nogle af officererne kunne være ret ubehagelige. F.eks. blev den stedlige gartner nægtet adgang til kirkegården.

Han skulle såmænd kun lægge de kranser, folke havde bestilt, på gravene. Efter henvendelse til kommandanten på kroen og en del diskussion, fik han dog lov til at udføre sit hverv.

Mange af byens jægere måtte aflevere deres jagtgevær, fordi værnemagten forlangte, at alle skydevåben skulle opbevares under tysk kontrol. En del af jagtvåbnene blev dog tilbageleveret efter krigen. Der var ofte tyske vagtposter eller Hipo-folk på jernbaneviadukten, hvor de viste deres magt ved at standse folk for manglende cykellygte og undersøgelse af bagagen.

En aften var det lige ved at gå galt, da byens taxa-vognmand Jens Peter Petersen og mekaniker Edvin Norup blev standset på jernbaneviadukten af tyske soldater. Soldaterne ville vide hvorfor de kørte så sent og hvad de kørte efter. Edvin Norup forklarede, at han som mekaniker havde været ude for at

Billede fra Tiset, 7. maj 1945

Erik Winther Nielsen, Svend Åge Gesager, Børge Rasmussen, Erik Ostenfeld, betjent og Frands Nielsen

starte bilen, der var gået i stå for Jens Peter.

Dette blev accepteret. Men hvad de ikke fik at vide, var, at der under bagsædet lå gemt en del sprængstof og våben, som de to havde hentet ved Fregerslev sø.

Det var i den mørke nat blevet sejlet over søen fra Vitved, hvor der i en landejendom var våbenlager.

I dagene efter befrielsen afprøvede gruppen våbnene og der blev foretaget øvelser.

Selv om tiden under besættelsen var utryg, så var der også positive oplevelser, bl.a. det gode kammeratskab, der opstod mellem gruppens medlemmer.

Den 5. maj 1945 om aftenen blev gruppen hyldet ved en højtidelighed på Stadion og Hørning sangkor underholdt.

Den første egentlige aktion, der fandt sted i Hørning, var sprængningen af signalhuset på jernbanestationen søndag den 22. april 1945

om formiddagen.

Herom fortæller Frede Jørgensen fra et tidligere interview med Århus Stiftstidende: »Vi havde fra modstandsbevægelsen i Skanderborg fået besked om, at vi skulle klargøre sprængladningerne og gemme dem på et sikkert sted, så folkene fra Skanderborg hurtigt kunne finde dem.

Vi sad og gjorde sprængstofferne klar i lejligheden ovenover købmandsforretningen over for stationen, mens tyskeren patruljerede på gaden nedenfor. Da vi var færdige, fragtede vi bomberne ud til stadion og gemte dem i lomnummerne til senere brug«.

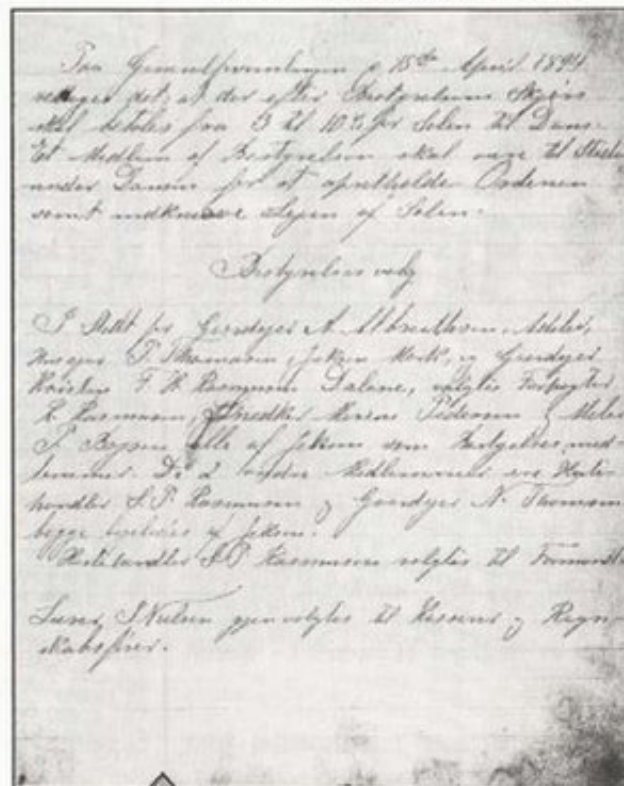
Aktionen blev af uforklarlige grunde forsinket en halv time, og Frede Jørgensen fortæller, at det var en grusom ventetid. »Jeg gik og rodede i min have og blev mere og mere nervøs. Til sidst kunne jeg ikke holde det ud og gik over til naboen for at snakke lidt. Man jeg var knap kommet i gang, før der lød et øresønderrivende brag. »Så røg stationen«, sagde jeg og

styrtede ud. Jeg nåede at se taget løfte sig og svæve væk. Sprængningen på

Hørning station skulle ødelægge det meget vitale signalhus; men eksplosionen var så kraftig, at også selve stationsbygningen tog alvorlig skade.

Ingen blev dræbt ved aktionen; men en tysk soldat var ved at få signalhusets facade i nakken.

Fra Forhandlingsprotokol for Jeksen Forsamlingshus. 15. april 1894.

Hotel uden gæster

Artikel fra Aarhus Stiftstidende - 1977

Det er 15 år siden en turist overnattede på Jeksen Turisthotel

HØRNING - Engang foregik der alverdens ting på Jeksen Turisthotel. Sognerådet holdt møder dér. Sparekassen havde kontortid. Husmænd, borgere og håndboldspillere samlede. Der var en lille café. Der var danseskoler og baller. Og det er endda ikke så længe siden.

I dag ville en turist aldrig kunne finde frem til Jeksen Turisthotel. Sidste gang, det skete, var for 15 år siden, og det var en fejltagelse. En sjælden gang dukker navnet alligevel op i avisen, og det er ikke sært, hvis nogle undrer sig.

Derfor skal det straks siges, at der vist nok aldrig har været dækning for navnet Jeksen Turisthotel. Men ellers er det skam virkeligt nok. Adslev-Jeksen-Mesing Pensionistforening holder sin julefest på turisthotellet. Sådan kan medlemmerne nu bedst lide det, selv om årets øvrige arrangementer holdes i det større Mesing Forsamlingshus. At det kan lade sig gøre at holde julefesten i Jeksen skyldes imidlertid, at formanden for pensionistforeningen også er medejer af hotellet - Karen Madsen.

Det er gået med turisthotellet som

med så meget andet samlede i Jeksen - nemlig i stå. Karen og Leo Madsen har haft Jeksen Turisthotel i 25 år. Afviklingen er sket i deres tid. Nu åbner de kun hotellet til julefesten og for enkelte Jeksen-beboeres familiefester.

Leo Madsen har arbejde i Skanderborg og Karen Madsen har ikke helbred til at være en slags forsamlingshusvært.

Kun én turist som gæst

Turisthotellet har været brugt til mange ting, siden det blev bygget i 1910. Men formentlig blot aldrig som et egentligt hotel. Det er Karen og Leo Madsen enige om. Der har ganske enkelt ikke været værelser til det.

Vi har kun haft én turist som gæst. Det var en københavner, som havde set navnet Jeksen Turisthotel i en turistbrochure, hvor navnet ved en fejltagelse havde overlevet. Han meldte sin ankomst så sent, at vi ikke kunne nå at standse ham. Men han fik da så et loftsværelse og han lånte en cykel og fartede rundt i Jeksendalen. Han ønskede varme pandekager kl. 11 om aftenen, og det fik han også, for han var ellers så beskedent og tilfreds med forholdene, fortæller Leo Madsen.

Jeksen Turisthotel har altid være privat ejet. Muremester Hans Hansen byggede det i 1910. Det blev benyt-

tet af en afholdsloge, som »Hans-Mureren« var med i. Han var samtidig danselærer om aftenen på egnen. Karen og Leo Madsen har ikke styr på, hvornår den gamle murer afhændede Turisthotellet. Men i en periode på 15-20 år hed ejerne Jochumsen, frøken Christensen, Chr. Pedersen og Andersen, indtil de nuværende ejere kom til i 1952.

- I begyndelsen holdt sognerådet bl.a. deres møder her, husker Leo Madsen. Det var Adslev-Jeksen-Mesing Kommune, der i 1964 gik sammen med Hørning-Blegind. Karen og Leo Madsen havde foruden hotellet i godt en halv snes år en velbesøgt iskiosk på hjørnet ved amtslandevejen mellem Skanderborg og Randers, hvorfra hotellets café også kunne trække kunder.

Når turisthotellets ejere har afviklet næsten hele virksomheden, skyldes det dog ikke udelukkende, at det selvstændige foreningsliv i Jeksen i samme periode er slumret hen. Konfirmationer og fødselsdage i større tal har de opgivet, fordi det i dag er svært at få hjælp, og fordi Karen Madsen ikke har så godt helbred til det.

Og et turisthotel - navnet med rette eller ej - fra 1910 er naturligvis også på visse punkter indhentet af tiden. Salen er på 63 kvadratmeter. Det oprindelige restaurations-lokale er nu lagt til værtsparrets stue - uden at den af den grund virker overvældende stor.

Skønt område

Så kan man spekulere lidt på, om det egentlig var så dårlig en idé med et »rigtigt« Jeksen Turisthotel. Nu er de skønne områder omkring Jeksendalen jo fredet, og mod vest breder det midtjyske søhøj-land sig, og Jeksen ligger godt placeret ved en vigtig gennemgående landevej?

- Det har vi også tænkt på, siger Leo Madsen, der tror på muligheden, der tror på muligheden. For 15 år siden havde vi en arkitekt til at se på sådan en plan. Der er plads nok på grunden til et byggeri. Det blev dog ikke til noget.

Men både Jeksen Turisthotel og Karen og Leo Madsens bevilling til at drive det eksisterer altså endnu. Det er naturligvis - med hotellets oprindelse taget i betragtning - en afholdsbevilling.

Måske har afholdsbevillingen noget at gøre med navnet. Mon »turisthotel« lød lidt mere spændende end afholdshotel?

Jeksen har også haft sin gæstgivergård og kro. Det ligger endnu længere tilbage, og det er en anden historie, selvom den måske har lidt at gøre med afholdshotellet. Og en anden historie er også Jeksen Forsamlingshus, der sidst havde generalforsamling for 10 år siden, men nu er ganske faldefærdig.

Jeksen Turisthotel

Af Karen Madsen

Vi kom til Jeksen Aaret 1951, og købte først Richardt Hansens Hus, vi flyttede ind i December. Vi havde købt det paa de betingelser, at Richards Far, Hans Hansen, maatte blive boende i Lejligheden ovenpaa saa længe han levede. Men saa blev »Hotellet« til Salg. Ejner Andersen havde spurgt Leo, om vi ikke havde lyst til at købe. Det blev så bestemt, at vi godt ville købe det. Det var i April 1952. Vi flyttede ind 2. Maj 1952. Det var en slem omvæltning, vi var jo ikke Restauratører. Jeg havde bare været Kokkepige, ikke gået paa nogen Skole, men lave Mad kunne jeg dog. Men det var haardt at begynde her. Den første Uge var der fire Fester, som skulle afvikles. Karen Andersen lovede at hjælpe og sætte mig ind i det hele.

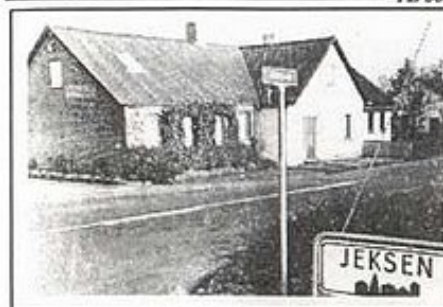
»Jeksen Turisthotel« blev bygget i 1910, det var Hans Hansen der byggede det og hans eget Hus paa samme tid. Senere blev Salen bygget imellem saa det saa ud som om det var én Bygning. Til at begynde med blev der Loge i »Hotellet«. »Hans Mureren« som han også kaldes, var med i saadan en Forening. Jeg kan ikke huske hvad den stod for, men jeg mener det noget med afholdsforening, og derfor blev det et »Afholdshotel«.

Den første Restauratør af Huset var Nielsine Caroline Juchumsen fra 1929 til 1935. Derefter har det været Frk. Mary Christensen 1935 til 1941 derefter

Johanne Pedersen 1941 til 1950, saa kom Ejner Andersen 1950 til 1952, hvor vi overtog »Turisthotellet« d. 2. maj 1952. Vi boede der i 36 Aar til Oktober 1988. Leo og jeg drev det i 17 Aar, saa afviklede vi Iskiosken og efterhaanden ogsaa Fester og andre arrangementer. Da vi begyndte kom Folk ind fra Vejen og købte Kaffe 1,50 kr. for Kaffe og 2 stk. Brød, enten det var Kage eller Franskbrød med Ost. Det skete også, at man købte Middag men jeg kan ikke huske hvad den kostede, men der var ventetid til Middag. Jeg stod ikke klar med noget hver Dag, saa jeg skulle først ud at grave Kartoffler og koge dem, maaske stege Karbonade eller Bøf. Dessert havde jeg altid - Frugtgrød eller Is. Da det var afholdshotel saa var det Vand eller Sodavand man maatte nyde, men Folk havde god tid, og ventede gerne, Maden maa jo have været god nok, for der kom efterhånden flere og flere.

Nu maa man tænke tilbage i Tiden. Der var smaa Stuer med Kakkellovn. Køkkenet var en smal gang med Dør, et lille Køkkenbord og et stort gammelt Komfur, et lille Spisekammer med et lille Kælderrum i gulvet. WC lå ude bag ved Udhuset med Bræt og en Spand, Toilettepapir var en Telefonbog eller Avis.

Som nye ejere skulle Huset synes, så Amtslægen og Sundhedsstyrelsen kom. Køkkenet blev faktisk kasseret og Spi-

Ingen kan se, at dette hus er Jeksen Turisthotel

sekammeret hvor Musere holdt til. Det var nu heller ikke rart, så vi fik lavet om, saa Køkkenet blev større med nye Skabe. Døren lukket og større Køkkenbord blev opsat, saa det var rart. Nu var der plads igen. Salen var 63 kvm., her var lange bordplader og Bænke som passede 16 Stole.

Ispinde kostede 15 øre og 25 øre. Isbaade 50 øre. Saa var der 1 Liter is 4 kr, 1/2 Liter is 2 kr, alt steg efterhaanden, men det var rigtig Flødeis. Vi handlede med »Enigheden« i Aarhus, Flødeboller og Karameller. Lakrids og andet fik vi fra Elvirasminde Chokolade Fabrik. Når vi bestilte varene blev de sendt ud med Rutebilen. Isen var pakket med kulilte, saa det skulle nok holde sig.

Der var en Haandholdklub i Jeksen, de havde spilleplads der hvor Sara Antonson Hus ligger. En Købmand Knudsen ejer grunden. Han havde vist givet de unge Pladsen til at spille Haandbold paa. Der var rigtig mange unge i Jeksen. De tjente paa Gaardene, og der var mange Børn. Naar de saa havde trænet til Haandhold, kom de hen til os og hyggede sig med Is, Sodavand, Slik og mere. Der var tit 20-30 stk. De holdt

Karen Madsen i hotellets sal

alle deres møder og Fester her. Bal holdtes i Forsamlingshuset. Efterhaanden kendte vi alle, og kendte deres glæder og sorger. Vi havde det dejligt sammen. Fik fortalt mange Historier, mange Vædemaal og der kunne nok opstaa Kærlighed.

Men jeg skal ikke røbe noget, flere som var unge dengang bor endnu i Jeksen.

Sogneraadet og Sparekassen holdte deres møder her, de blev ogsaa beværtet. I 1957 overtog Andelsbanken Sparekassen. De var her hver Tirsdag, de fik Kontor hvor vi serverede Kaffe til Folk fra Vejen, men der var saa lukket den Dag Sogneraadet holdt ogsaa Flyttedag. De overtog et Hus midt i Byen, det blev kaldt »Kommunehuset«.

I Jeksen var der baade Købmand, Skole, Smed, Central, Forsamlingshus, Hotel. Karl Damgaard og Mary var Kontrolsted for Fagforeningen. Rasmus Jensen var Slagter, han kørte rundt med Kød, da jeg var Barn. Mary Damgaard var Kogekone, hun hjalp mig ved alle Fester. Hun kunne nok ogsaa fortælle fra den tid, hvor vi sled paa »Hotellet« og i Forsamlingshuset.

Året i Støtteforeningen

Igen i år var der stor tilslutning til byvandringen, der som bekendt foregik i Jeksen by den 27. september 1994.

Også borgermødet den 3. oktober 1994, som foregik i Ivan Berthelssens garage, var pænt besøgt. Det kom der meget godt læsestof ud af, som I kan læse om i årsskriftet.

I december måned, nærmere bestemt den 3. og 4. december og den 10. og 11. december, holdt naverne og støtteforeningen åbent hus i møllen med bl.a. besøg af julemanden, som kom med slik til børnene. Der var også arrangeret en udstilling med gamle effekter fra den gamle mølle. Ca. 4000 mennesker besøgte møllen i disse to week-ender.

Som sædvane afholdt støtteforeningen også i år juleafslutning i arkivet, hvor alle de fremmødte hyggede sig.

I anledning af 50-året for Danmarks befrielse udgav støtteforeningen festskriftet (Årene 1940-1945), med stor hjælp fra:

*Ole Krarup Leth
Hørning kommune
Lions club*

*Unibank
SuperBrugsen
Bent Rasmussen
K.E. Johansen*

I samme forbindelse var der arrangeret udstilling med billeder og diverse effekter fra krigens tid. Udstillingen kunne ses på rådhuset, og på plejehjemmet Præstehaven.

Støtteforeningen vil gerne takke alle, som har medvirket til at disse forskellige arrangementer blev så store succes'er.

Hvis du skulle have lyst til at blive medlem af støtteforeningen, som kun koster kr. 60 årligt i kontingent, kan du kontakte foreningens formand.

Formand:
*Erik Brandt
Hørmarken 2
8362 Hørning
tlf. 86 922217*

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:
*Michael Jeppesen
Hans Martin Pedersen
Anne K. Olsen
Bodil Andersen
Ejo B. Sørensen*

STYRELSEN FOR EGNSARKIVET I HØRNING KOMMUNE

Styrelsen for Egnarkivet i Hørning Kommune:

Formand: Bodil Sørensen, Nyvej 5, Blegind, 8362 Hørning, tlf. 86 92 30 41

Næstformand: (kontakt til Støtteforeningen).

Annelise Jensen, Adslevvej 23, 8362 Hørning, tlf. 86 92 14 84

Sekretær:

Bent Meyer, Bækgårdsvej 4, Nr. Vissing, 8660 Skanderborg, tlf. 86 94 54 34

Styrelsesmedlemmer:

Else Rasmussen, Låsbyvej 115, Veng, 8660 Skanderborg, tlf. 86 94 54 40

Martin Jeppesen, Kærvej 12, 8362 Hørning, tlf. 86 92 35 85

Suppleanter:

Lydia Nielsen, Snerlevænget 25, 8362 Hørning, tlf. 86 92 23 33

Ingvar Jensen, Blegindvej 61, Blegind, 8362 Hørning, tlf. 86 92 11 88

Svend Kannegaard Olsen, Højgårdsvej 15, 8362 Hørning, tlf. 86 92 2129

Karen Kærsgaard Jensen, Rypevej 2, 8362 Hørning, tlf. 86 92 18 53

Eva Espersen, Adslevvej 29, 8362 Hørning. (Ingen telefon)

Arkivernes arkivarer:

For Hørning: Ejo Bjerregård Sørensen.

For Venge: Peter Friis Kristiansen.

Arkivernes adresser:

Hørning: Hørning Højboskolen, Toftevej 52, 8362 Hørning, tlf. 86 92 30 66

Veng: Veng Fællesskole, Søballevej 2, Veng, 8660 Skanderborg, tlf. 86 95 02 42

Åbningstider: Højboskolen: 1. og 3. torsdag i måneden kl. 18.00-20.00

Veng Fællesskole: 1. torsdag i måneden kl. 18.00-20.00

Der er lukket i arkiverne hele juli måned.

Arkivets »Årsskrift 1996« vil omhandle Bjertrup. I forbindelse hermed afholdes »byvandring« og »beboermøde« i efteråret 1995.

Alle er velkomne

Se iverdigt nærmere annoncering i dagspressen.